



**FOLKETINGET
RIGSREVISIONEN**

Marts 2020

**Rigsrevisionens notat om
beretning om**

**sikring af grundvandet
mod pesticider**

Vedrører:**Statsrevisorernes beretning nr. 7/2019 om sikring af grundvandet mod pesticider**

Miljøministerens redegørelse af 17. februar 2020

Ministeren for fødevarer, fiskeri og ligestillings redegørelse af 17. februar 2020

11. marts 2020

RN 702/20

1. Rigsrevisionen vurderer i dette notat de initiativer, som ministrene har iværksat og vil iværksætte som følge af Statsrevisorernes bemærkninger og beretningens konklusioner.

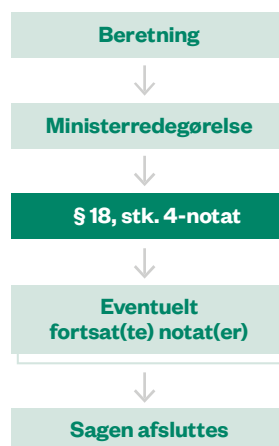
 **Konklusion**

Miljøministeren oplyser, at ministeren ser med stor alvor på de kritikpunkter, der er rejst i beretningen, og at ministeren er stærkt utilfreds med den mangelfulde forvaltning på området. Ministeren oplyser videre, at der er tale om uacceptable fejl og mangler, som der skal rettes op på så hurtigt som muligt. Ministeren har derfor iværksat flere initiativer for at rette op på de konstaterede forhold, herunder bl.a. en undersøgelse udført af Kammeradvokaten, der skal gennemgå ministeriets forvaltning på området, og et fagligt gennemsyn af området udført af eksterne eksperter. Ministeren for fødevarer, fiskeri og ligestilling oplyser samtidig, at der er iværksat en række tiltag, der skal styrke kontrollen af erhvervsmæssige brugeres anvendelse af pesticidmidler.

Rigsrevisionen vil fortsat følge udviklingen og orientere Statsrevisorerne om:

Overvågning af pesticider i grundvandet

- Miljø- og Fødevarerministeriets arbejde med at forbedre forvaltnings- og administrationsgrundlaget i forhold til grundvandsovervågningen
- Miljø- og Fødevarerministeriets arbejde med at kunne opgøre den samlede mængde af pesticider i grundvandet og resultatet af det internationale gennemsyn af Miljøstyrelsens faglige vurderingsprincipper for overvågningen af grundvandet
- Miljø- og Fødevarerministeriets opfølgning på resultaterne af grundvandsscreeningen og om eventuelle forekomster af de pesticider, der blev nævnt i beretningen.

Sagsforløb for en større undersøgelse

Du kan læse mere om forløbet og de enkelte step på www.rigsrevisionen.dk

Forvaltning af dispensationer til pesticider

- Miljø- og Fødevarerministeriets arbejde med at vurdere forvaltnings- og administrationsgrundlaget for dispensationer til pesticidmidler
- resultatet af Miljø- og Fødevarerministeriets evaluering af Miljøstyrelsens faglige metoder til vurdering af risiko for grundvandet, når der gives dispensationer til pesticidmidler
- Miljø- og Fødevarerministeriets arbejde med at etablere et administrativt grundlag, der gør det muligt at anvende indberettede sprøjtejournaloplysninger i kontroløjemed
- Miljø- og Fødevarerministeriets arbejde med at sikre et fuldstændigt datagrundlag for den risikobaserede kontrol.

I. Baggrund

2. Rigsrevisionen afgav i december 2019 en beretning om sikring af grundvandet mod pesticider. Beretningen handlede om Miljø- og Fødevarerministeriets overvågning af grundvandet og forvaltning af dispensationer til pesticider.

3. Da Statsrevisorerne behandlede beretningen, kritiserede de, at Miljø- og Fødevarerministeriets overvågning af grundvandet og forvaltning af dispensationer til pesticidmidler havde været særdeles mangelfuld. Statsrevisorerne fandt det således usikkert, om ministeriets overvågning sikrede, at der blev grebet ind, hvis niveauet af pesticider nærmede sig grænseværdien for summen af pesticider i grundvandet. Herudover bemærkede Statsrevisorerne, at ministeriet havde givet dispensationer til pesticidmidler uden at vise sikker anvendelse i forhold til grundvandet. Dette udgjorde en risiko for forurening af miljø og grundvand og kunne have konsekvenser for borgernes sundhed. Statsrevisorerne konstaterede, at Miljø- og Fødevarerministeriets indsats for at sikre grundvandet mod pesticider ikke var blevet bedre, siden Statsrevisorerne i december 2011 afgav beretning nr. 4/2011 om statens sikring af grundvandet mod pesticider.

4. Hele sagen og dens dokumenter kan følges på www.rigsrevisionen.dk og på www.ft.dk/Statsrevisorerne.

II. Gennemgang af ministrenes redegørelser

Generelle forhold

5. Miljøministeren oplyser, at ministeren har noteret sig, at Statsrevisorerne på baggrund af Rigsrevisionens beretning kritiserer, at Miljø- og Fødevareministeriets overvågning af grundvandet og forvaltning af dispensationer til pesticidmidler har været særdeles mangelfuld. Ministeren ser med stor alvor på de kritikpunkter, der er rejst i beretningen, og er stærkt utilfreds med den mangelfulde forvaltning på området. Ministeren oplyser videre, at der er tale om uacceptable fejl og mangler, som der skal rettes op på så hurtigt som muligt. Ministeren finder det utilfredsstillende, at der i Rigsrevisionens nye beretning er fundet nye fejl og mangler i ministeriets forvaltning af pesticidområdet, som ikke var omfattet af Rigsrevisionens tidligere beretning på området.

Overvågning af pesticider i grundvandet

Forvaltnings- og administrationsgrundlag for grundvandsovervågningen

6. Statsrevisorerne fandt det stærkt foruroligende, at Miljø- og Fødevareministeriet i en række tilfælde ikke havde reageret på konkrete advarsler om, at pesticider findes i grundvandet. I 2 tilfælde havde ministeriet først reageret mere end 10 år efter, at ministeriet modtog advarsler om pesticider i grundvandet. Efterfølgende blev de 2 pesticider fundet i ca. 26 % og 31 % af de undersøgte vandboringer.

Statsrevisorernes kritik var bl.a. baseret på, at Miljø- og Fødevareministeriet ikke kunne dokumentere en faglig afklaring af, hvorfor pesticider, der opfyldte kriterierne for optagelse på pesticidlisten, alligevel ikke blev optaget på listen.

7. Det fremgik yderligere af beretningen, at Miljø- og Fødevareministeriet ikke havde udarbejdet retningslinjer og procedurebeskrivelser for, hvordan advarsler om nye fund af pesticider i grundvandet fagligt skal håndteres.

8. Miljøministeren oplyser, at Miljø- og Fødevareministeriet har iværksat en grundig gennemgang af Miljøstyrelsens forvaltning af overvågningen af grundvandet, som foretages af Kammeradvokaten. Kammeradvokaten skal konkret undersøge, om Miljøstyrelsens tilpasninger af styrelsens forvaltnings- og administrationsgrundlag er tilfredsstillende i forhold til beretningens kritikpunkter. Kammeradvokaten skal i den forbindelse bl.a. gennemgå Miljøstyrelsens nye proces- og procedurebeskrivelser samt tilhørende dokumentationskrav. Kammeradvokaten skal desuden foretage en vurdering af behovet for yderligere ændringer af forvaltnings- og administrationsgrundlaget i Miljøstyrelsen og komme med konkrete forslag til tilpasninger på områder, som ikke imødekommer den rejste kritik, eller som bør forbedres yderligere. Herudover skal Kammeradvokaten vurdere, om tilpasningerne indebærer retningslinjer, der sikrer et tilstrækkeligt ledelsesmæssigt fokus på, at der bliver fulgt op på, at forvaltnings- og administrationsgrundlaget bliver efterlevet. Kammeradvokatens endelige afrapportering forventes primo august 2020.

Kammeradvokaten skal ligeledes vurdere, om der sikres et tilstrækkeligt ledelsesmæssigt fokus på, at der bliver fulgt op på, at forvaltnings- og administrationsgrundlaget bliver efterlevet.

9. Rigsrevisionen finder det tilfredsstillende, at miljøministeren har iværksat en undersøgelse af Miljøstyrelsens forvaltnings- og administrationsgrundlag for grundvands- overvågningen med henblik på at styrke forvaltningen og administrationen af grundvands- overvågningen. Rigsrevisionen vil følge Miljø- og Fødevarerministeriets arbejde med at forbedre forvaltnings- og administrationsgrundlaget i forhold til grundvands- overvågningen.

Internationalt gennemsyn af faglige principper for grundvands- overvågningen

10. Statsrevisorerne bemærkede, at det var usikkert, om ministeriets overvågning sik- rede, at der blev grebet ind, hvis niveauet af pesticider nærmede sig grænseværdien for summen af pesticider i grundvandet.

11. Det fremgik af beretningen, at Miljø- og Fødevarerministeriet ifølge grundvandsdi- rektivet skal følge summen af pesticider i grundvandet, så der kan gribes ind, hvis ni- veauet af pesticider nærmer sig grænseværdien. Rigsrevisionen fandt det uklart, om ministeriets overvågning af grundvandet kunne understøtte opfyldelsen af direktivets krav.

Det fremgik yderligere af beretningen, at Miljø- og Fødevarerministeriet ikke havde op- stillet retningslinjer, der kunne understøtte et ensartet grundlag for udvælgelse af pe- sticider til overvågning i grundvandet.

12. Miljøministeren oplyser, at der er iværksat et internationalt gennemsyn af Miljøsty- relsens overvågning af grundvandet, der udføres af internationale eksperter. Gen- nemsynet skal bl.a. efterprøve Miljøstyrelsens faglige vurderingsprincipper i forhold til overvågning af pesticider i grundvandet, herunder metoden for udvælgelse af pe- sticider til overvågningen og beregninger af den samlede sum af pesticider i grund- vandet. Det internationale gennemsyn vil i den forbindelse bl.a. kigge nærmere på, hvordan andre lande følger summen af pesticider i grundvandet.

13. Rigsrevisionen finder det tilfredsstillende, at miljøministeren har taget initiativ til et internationalt gennemsyn af Miljøstyrelsens faglige vurderingsprincipper for overvåg- ningen af grundvandet, herunder i forhold til beregning af den samlede mængde af en- keltpesticider i grundvandet. Rigsrevisionen vil følge Miljø- og Fødevarerministeriets arbejde med at kunne opgøre den samlede mængde af pesticider i grundvandet og resultatet af det internationale gennemsyn af Miljøstyrelsens faglige vurderingsprin- cipper for overvågningen af grundvandet.

Massescreening af grundvandet

14. Det fremgik af beretningen, at Miljø- og Fødevarerministeriet ville gennemføre en massescreening af pesticider i grundvandet i 2019, som bl.a. ville omfatte flere af de pesticider, der blev nævnt i beretningen.

15. Miljøministeren oplyser, at Miljø- og Fødevarerministeriet i 2019 har gennemført en massescreening af grundvandet for at få afklaret, hvilke sprøjtemidler der fremadret- tet bør overvåges. Herudover oplyser ministeren, at der i 2020-2022 er afsat yderli- gere midler til opfølgning og nye screeninger af grundvandet, herunder til udvikling af analysemetoder for stoffer, der endnu ikke er metoder for.

16. Rigsrevisionen finder det tilfredsstillende, at Miljø- og Fødevareministeriet har gennemført en massescreening af pesticider i grundvandet for at afklare, hvilke sprøjtemidler der fremadrettet bør overvåges, og at ministeriet vil overvåge og screene for nogle af de pesticider, der var omfattet af beretningen. Rigsrevisionen vil orientere Statsrevisorerne om Miljø- og Fødevareministeriets opfølgning på resultaterne af grundvandsscreeningen og om eventuelle forekomster af de pesticider, der blev nævnt i beretningen.

Forvaltning af dispensationer til pesticidmidler

Forvaltnings- og administrationsgrundlag for dispensationer til pesticidmidler

17. Statsrevisorerne bemærkede, at Miljø- og Fødevareministeriet havde givet dispensationer til pesticidmidler uden at vise sikker anvendelse i forhold til grundvandet. Dette udgjorde en risiko for forurening af miljø og grundvand og kunne have konsekvenser for borgernes sundhed.

Statsrevisorernes kritik af Miljø- og Fødevareministeriet var bl.a. baseret på, at der var givet dispensation for anvendelsen af 18 udvalgte pesticidmidler, uden at der forelå dokumentation for, at anvendelsen var sikker i forhold til grundvandet, og at Miljø- og Fødevareministeriet for 13 ud af 18 udvalgte pesticidmidler havde fraveget ministeriets egne faglige retningslinjer for vurdering af grundvandsrisikoen.

Statsrevisorerne bemærkede endvidere, at Miljø- og Fødevareministeriet havde givet dispensation til ét pesticidmiddel, på trods af at ministeriet fra 2004 vidste, at midlet udgjorde en uacceptabel risiko for grundvandet og ikke kunne godkendes i forhold til de danske krav til vurdering af kræftisiko for sprøjtebrugere. Herudover bemærkede Statsrevisorerne, at ministeriet havde givet dispensation til ét pesticidmiddel i perioden 2013-2018, som ministeriet forbød i 2011, bl.a. på grund af for lang nedbrydnings-tid.

18. Miljøministeren oplyser, at der iværksættes en grundig gennemgang af Miljøstyrelsens forvaltning af pesticidområdet, som vil blive udført af Kammeradvokaten. Kammeradvokatens undersøgelse skal sikre, at der bliver rettet op på de kritikpunkter, der rejses i Rigsrevisionens beretning, for så vidt angår mangelfulde processer og procedurer i Miljøstyrelsens forvaltnings- og administrationspraksis. Ligeledes skal Kammeradvokaten vurdere, om der sikres et tilstrækkeligt ledelsesmæssigt fokus på, at der bliver fulgt op på, at forvaltnings- og administrationsgrundlaget bliver efterlevet.

Derudover har miljøministeren oplyst, at Kammeradvokaten skal vurdere, om der er sket en korrekt orientering af Folketinget om dispensationer, og beskrive, om det er ministeren/departementet eller Miljøstyrelsen, der har truffet afgørelse om dispensationer, og om Miljøstyrelsen i denne forbindelse har handlet på instruktion fra ministeren/departementet. Afrapporteringen vil finde sted i august 2020.

19. Kammeradvokatens gennemgang skal vurdere Miljøstyrelsens forvaltnings- og administrationsgrundlag for dispensationer til pesticidmidler. Herudover kan gennemgangen også omfatte yderligere anbefalinger til procedurer og retningslinjer. Kammeradvokaten skal bl.a. konkret tage stilling til, om Miljøstyrelsen har foretaget tilfredsstillende tilpasninger med henblik på at imødekomme kritikpunkterne om forvaltning af dispensationer til pesticidmidler. Rigsrevisionen finder det hensigtsmæssigt, at miljøministeren har iværksat en undersøgelse af Miljøstyrelsens forvaltnings- og administrationsgrundlag for dispensationer til pesticidmidler. Rigsrevisionen vil følge Miljø- og Fødevareministeriets arbejde med at vurdere forvaltnings- og administrationsgrundlaget for dispensationer til pesticidmidler.

Evaluering af Miljøstyrelsens metoder til vurdering af grundvandsrisiko

20. Miljøministeren har yderligere oplyst, at der er iværksat et internationalt gennemsyn af Miljøstyrelsens godkendelsesordning for pesticidmidler, der bl.a. skal evaluere Miljøstyrelsens faglige metode til vurdering af risiko for grundvand, når der gives dispensationer. Det internationale gennemsyn skal ligeledes komme med eventuelle forslag til forbedringer heraf, bl.a. på baggrund af en sammenligning af den danske metode med tilgange, der anvendes i andre EU-lande.

Miljøministeren oplyser, at der – indtil det internationale gennemsyn af godkendelsesordningen er gennemført – er etableret en ny procedure, hvor Miljøstyrelsen skal sende sine faglige vurderinger af dispensationer i forhold til risiko for miljø og sundhed til eksternt kvalitetstjek. Formålet er at sikre, at der træffes fagligt korrekte beslutninger om dispensationer. Det forventes, at det internationale gennemsyn færdiggøres i efteråret 2020.

21. Rigsrevisionen finder det hensigtsmæssigt, at Miljø- og Fødevareministeriet som supplement til Rigsrevisionens beretning vil gennemføre et internationalt gennemsyn af den danske godkendelsesordning for pesticidmidler, der bl.a. skal evaluere Miljøstyrelsens faglige metoder til vurdering af risiko for grundvandet, når der gives dispensationer til pesticidmidler. Rigsrevisionen forstår undersøgelsens fokus sådan, at der med fagligt korrekte beslutninger menes, at beslutningerne skal være i overensstemmelse med de danske vurderingsprincipper for godkendelse af pesticidmidler. Rigsrevisionen vil orientere Statsrevisorerne om resultatet af Miljø- og Fødevareministeriets evaluering af Miljøstyrelsens faglige metoder til vurdering af risiko for grundvandet, når der gives dispensationer til pesticidmidler.

Administrativ kontrol med indberettede anvendelser af pesticidmidler

22. Det fremgik af beretningen, at flere hundrede virksomheder havde indberettet anvendelse af ulovlige pesticidmidler, og at Miljø- og Fødevareministeriet ikke havde etableret et administrativt grundlag, der gjorde det muligt at følge op på disse anvendelser af ulovlige pesticidmidler. Dette betød, at ministeriet ikke umiddelbart havde mulighed for at følge op på og eventuelt sanktionere anvendelsen af ulovlige pesticider, som brugerne havde indberettet til Miljøstyrelsen.

23. Ministeren for fødevarer, fiskeri og ligestilling oplyser, at Miljøstyrelsen fremadrettet vil oplyse sprøjtebrugerne om, at sprøjtejournalindberetninger vil kunne benyttes i forbindelse med kontrol. På baggrund af dette vil det fremadrettet være administrativt muligt at følge op på indberettede anvendelser af ulovlige sprøjtemidler.

24. Rigsrevisionen finder initiativerne tilfredsstillende og vil følge Miljø- og Fødevareministeriets arbejde med at etablere et administrativt grundlag, der gør det muligt at anvende indberettede sprøjtejournaloptynsninger i kontroløjemed.

Styrke den risikobaserede kontrol

25. Statsrevisorerne bemærkede, at Miljø- og Fødevareministeriet ikke havde sikret et fuldstændigt datagrundlag til at gennemføre en risikobaseret kontrol af erhvervsmæssige brugeres anvendelse af pesticidmidler, hvorfor der var risiko for, at relevante virksomheder ikke blev udtaget til kontrol, ligesom indberetningerne til Europa-Kommissionen om pesticidanvendelse kunne være behæftede med fejl.

26. Ministeren for fødevarer, fiskeri og ligestilling oplyser, at Miljøstyrelsen arbejder på at forbedre registreringen af virksomheder, der er indberetningspligtige i SJI-systemet, og i den forbindelse har udarbejdet en ny procedurebeskrivelse for sagsbehandling i SJI om manglende indberetninger. Den forbedrede indberetning skal fremadrettet sikre retvisende indberetninger til Europa-Kommissionen.

Herudover oplyser ministeren for fødevarer, fiskeri og ligestilling, at det internationale gennemsyn af pesticidområdet også skal efterse Landbrugsstyrelsens faglige kriterier for udtagelse af virksomheder til den risikobaserede kontrol af landbrugets anvendelse af sprøjtemidler.

27. Rigsrevisionen finder det tilfredsstillende, at Miljø- og Fødevareministeriet vil arbejde med at styrke datagrundlaget for kontrol af erhvervsmæssige brugere af sprøjtemidler og efterse kriterierne for udtagelse af virksomheder til den risikobaserede kontrol af landbrugets anvendelse af sprøjtemidler. Rigsrevisionen vil følge Miljø- og Fødevareministeriets arbejde med at sikre et fuldstændigt datagrundlag for den risikobaserede kontrol.

Lone Strøm